

IN EN ROND DE VIERGATENKAPEL OF KAPELLEKEN HINNEGAT

Een Oetingse geschiedenis

Roger POELAERT

In 2006 verscheen in het tijdschrift nummer 76 van de Heemkundige Kring, een stuntelig begin van de geschiedenis van de Viergatenkapel. De bedoeling was dit ooit af te ronden. Een lieve buur met een hart voor cultuur, de heer Ferdinand Tack, ontfermde zich in die tijd over de kapel en de omgeving. Hij woonde samen met zijn vrouw Claire D'Hoe in het huis van Clémentine Favijts 100 meter verderop. Het was een uniek koppel waar wij goed bevriend mee mochten zijn. Kleine vandalenstreken en grote boerentractoren beschadigden ons geliefd kapelletje respectievelijk van binnen en van buiten. Sindsdien staat het jaren naamloos te vereenzamen en te verwezen. Bedevaarders komen er al lang niet meer en de vele wandelaars stappen achteloos voorbij.

Herinneringen

De deur is dichtgetimmerd om vernielingen te voorkomen. Niemand kan binnenkijken, laat staan binnengaan. Wij zitten vandaag niet meer in een kapel maar wel op google, op instagram of op facebook. Ons oog is gefixeerd op de smartphone uit schrik een melding te missen, Fomo heet dat (Fear Of Missing Out). Maar van het unieke uitkijkpunt, de rust, de stilte en het zicht over de groene velden en landerijen aan de Viergatenkapel zijn we ons vandaag maar al te goed bewust.

De Viergatenkapel.

Op het kruispunt van de Viergatenstraat en wat vroeger door ons de Melkerijweg genoemd werd is de kapel van ver te zien. Die losweg werd ook de Ketelbaan genoemd en vandaag draagt die landweg volgens de bijbel van de wandelaars de naam Heykenweg.

In mijn jeugdig zoeken naar identiteit brachten mijn vele avondlijke wandelingen met een jeugdvriend, rust onder de talrijke sterren, pinkend hemelhoog en tussen de geur van ademend veldgewas. De aanwezigheid van de aardse Heilige Guido en de Heilige Maagd Maria in de kapel noopten ons tot filosofische overwegingen over eindigheid en nietigheid. Ook toen ik even het drukke levensspoor moest lossen, zocht ik steun in de kapel van mijn jeugd. Er even uitrusten zou ook vandaag ideaal zijn voor de vele wandelaars, maar de infrastructuur ontbreekt en dat willen we graag veranderd zien.

Een organisatie met een Plus (+)

Dit zinnetje schrijvend was het maandag 1 april 2019 en ik hoed me dus voor valstrikken. Mijn dagblad maakt melding van een update van de *Belgische Vereniging van Pensioenverenigingen*. Die oude wijn in een nieuw vat heet voortaan PensioPlus (Pensio+). Organisaties en producten met een plus zijn hot. De parel van het Pajottenland verdient zeker dit predikaat. Met de droom van een zitbank aan ons kapelleke Viergaten kwamen we terecht bij Pajottenland Plus, een organisatie die ijvert voor plattelandswerking. De weg die loopt naar

Het paaltje van wandelknooppunt 244 en de aanduiding Heykenweg.

P+ zag er hoopvol uit die dertiende oktober 2015, datum van ons eerste contact. Maar lopen deed het daar voor geen meter.

De gemeente Gooik, als Parel van het Pajottenland, reageerde enthousiast en publiceerde zelfs onze aanvraag in het gemeentelijk infoblad. De zitbank echter werd een wachtbank. Op 19 oktober 2018 meldt de plaatselijke functionaris van Gooik dat het infobord en de bank rusten in de gemeenteloods van Openbare Werken. Eer dit meubilair de loods mag verlaten is uiteraard een schriftelijke overeenkomst nodig met de rechtstreekse betrokken partijen, zijnde enerzijds de gemeente Gooik, de uitvoerders van de geplande werken, en anderzijds de eigenares mevrouw Galmart. Haar moeder was Madeleine Van Lathem met als bekende ouders dokter Theodorus Josephus Van Lathem en Maria Irma Philippina Van Den Heuvel. De hoofding van het bewuste document droeg de beloftevolle zin: *“Inrichting en beheer van Rustplekjes Thuis in het Pajottenland.”* Met deze lyrische tekst begonnen we te dromen en op woensdag 3 april 2019 ontmoetten we de eigenares samen met haar nicht Mariette Van Lathem, ooit mijn buurmeisje. De jeugdherinneringen rolden in enthousiaste golven, wij genoten volop en droomden samen van een oase aan een gerestaureerd Kapelleken Viegaten. De overeenkomst werd plechtig ondertekend en doorgespoeld met een kleurig glaasje eigen Viegatenfruitsap. De gemeente Gooik heeft ondertussen de eerste stappen gezet in de realisatie van de omgeving rond de kapel. Op 13 juli 2019 is ons tiende Viegatenbuurtfeest, een jubileumuitgave. Na de inwijding van de plek Kadonkelput zouden we graag aan de Viegatenkapel feestelijk verbuurtten met alle actoren. Een woordje en een drankje kunnen niet ontbreken.

De kapel en de heiligen als toevluchtsoord

Op het einde van de negentiende eeuw werden heiligen aangeropen om de dagelijkse miserie van mens en dier te verlichten. In hun gebeden en ellenlange paternosters smeekten gelovigen de bonte mengeling van heiligen om aardse gunsten in stallen, schuren en velden. Na de verschijning van de Heilige Maagd Maria te Lourdes op 11 februari 1858 werden in Vlaanderen massaal kapellen en grotten gebouwd toegewijd aan de Heilige Maagd. Banneux, Beauraing, Halle met zijn zwarte Madonna, Scherpenheuvel en vele andere zijn tot op vandaag druk bezochte pelgrimsoorden. Korter bij huis werden er grote Lourdesgrotten nagebouwd. Op het

domein van de adellijke familie Kervijn te Oetingen staat een Lourdesgrot. Deze Mariagrot werd in 1871 gebouwd in opdracht van barones Maria Peers de Nieuwburgh en werd in 1993 gerestaureerd. Deze Mariagrot is eigendom van de Parochiale Werken Oetingen.

Ook andere heiligen wiens leven voorbeeldig, gelovig en rechtschapen was, genoten een speciaal voorkeursstatuut en kregen een kapel met hun beeltenis. Het was een tijd van *heiligen aan de top*, heiligen die over speciale gaven beschikten en die remedies hadden tegen ziekten waar de gewone dokter voor moest passen. Wie een pijnlijke tand, een wispelturig oog of een zwak gehoor had, kon heil vinden bij de gepaste heilige. Sommige heiligen hadden zelfs patenten op het helen van meerdere kwalen. De parochie kreeg een patroonheilige die het wel en wee van zijn gelovige onderdanen coördineerde.

Voor Oetingen is het de Heilige Ursmarus. Hij resideerde in zijn kerk (sinds 1858) maar had ook nog een kapel naar hem genoemd aan *café Het Lam* (Zie *heemkundige*

Schilderij van de kapel Sint-Rochus en de Heilige Guido aan café Wanneken. (Herkomst schilderij Leopoldine Deherder)

kring 2011 nummers 92 en 93). In Gracht aan het *café Wanneken* stond een gebedsjuweeltje, de *kapel van Sint-Rochus en de Heilige Guido* (18de eeuw). De heilige Rita (*verloren voorwerpen*) en de heilige Isidoor bekend als *Broeder Isidoor* te Kortrijk kregen nationale naam en faam als reddende strohalm. Bedevaarten en rondtrekkende processies hielden de heiligentraditie levendig. Ook zieke planten en dieren moesten niet wanhopig. Op het einde van de negentiende eeuw lieten eigenaars van grote boerenhoven een kapel bouwen op hun domein als bescherming tegen ziekten, gevaren in stallingen, in 't huishouden maar ook voor een genezing, een wonderlijke redding of uit dankbaarheid.

Vandaag zijn er nog restanten van die religieuze symbiose tussen boerderij en kapel. Huwelijken die naast de liefde ook het aantal hectaren en een grote veestapel in hun hart droegen, resulteerden in nog grotere boerenhoven. Kleine boeren met een paar hectaren grond en enkele dieren en gewassen deden het bescheidener. Zij bouwden een kapelletjesnis in de buitenmuur van hun huis, schuur of in de stal. Uit de meer begoede families groeide meermaals een priester, kloosterzuster, dokter, advocaat, notaris of schoolhoofd. Zij waren de heel begoede notabelen van de gemeenschap.

Eigenaars en notabelen van de Viergatenkapel

Op 19 juli 1842 werd te Vollezele Theophilus Van den

Heuvel geboren. Hij huwde te Oetingen op 1 juni 1864 met *C l é m e n t i n a* (Clémence) Deleener, dochter van Jan Baptist De Leener die pachter was op 't hof te **Bleyenber**g te Oetingen en schepen aldaar. 't Hof te **Bleyenber**g is de oorspronkelijke benaming van het huidige hof van Messian. Theophilus trouwde in bij zijn vrouw Clémentina in de Schavolliestraat en

werd pachter op 't hof te Bleyenber

g (Bleyenber

g). Hij werd burgermeester te Oetingen, ondervoorzitter van de landbouwcommissie Herne en overleed te Oetingen op 12 maart 1916. Het gezin kreeg drie kinderen: Maria Catharina Van Den Heuvel geboren op 30 januari 1865 en overleden in 1921, zij bleef ongehuwd; Rosalia Stephania Van Den Heuvel geboren op 14 september 1867 maar zij overleed reeds in 1868, en Maria Irma Philippina Van Den Heuvel geboren te Oetingen op 11 april 1876. Irma van den Heuvel werd uiteindelijk de "eigengeërfde" landbouwer van 't hof te **Bleyenber**g in de Schavolliestraat. Een link met de namen Blijkheer of Bleyenkeer is duidelijk. Het boerenhof staat sindsdien gekend als 't hof van **Van Den Heuvel**. De schuur heeft als datum 1862 en uit ervaring weten we dat het woonhuis soms tientallen jaren eerder gebouwd werd. Maria Irma erfde eveneens 't hof ter Brugge of hof ter **Burcht** in Vollezele, Bakkerstraat nummer 4 met als huidige eigenaar de familie Guido van Lathem.

Maria Irma Philippina Van Den Heuvel.

Op een huwelijksfeest ontmoette Maria Irma Philippina een gepaste tegenpartij, namelijk Theodorus Josephus Van Lathem. Hij werd geboren te Goyck (Stijland) op 19 februari 1874 in de Heerbaan nummer 18, vandaag gekend als 't hof van **Zjeppe**s (Josephus). Theodorus Josephus werd doctor in de geneeskunde en was gekend als dokter Zjeppeken. Het paar huwde te Oetingen op 24 december 1899. Dokter Theodorus Josephus kreeg als vooruitgeschoven erfdeel het mooie herenhuis in de Kerkstraat nummer 15, alwaar het paar zich vestigde. Het feit dat de grafkelder van de familie Van Den Heuvel en de graftombe van dokter Theodoor Van Lathem naast elkaar staan aan de oostkant van de kerk is symbolisch. Het toont de invloed van beide families en hun betrokkenheid op het religieuze leven aan in de

Gedachtenisprent van Theophilus Van Den Heuvel.

O, hoe gelukkig sterft degene, die in den dood geboren wordt voor den hemel. H. PETR. DAM.
† BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER †
MIJNHEER
THEOPHIEL VAN DEN HEUVEL
-OUD-BURGEMEESTER VAN OETINGHEN
LID VAN HET BROEDERSCHAP VAN O. L. VROUW
VAN BIJSTAND
WEDUWENAAR VAN MEVROUW
CLEMENTIA DELEENER
geboren te Vollezele den 19 Juli 1842 en godvruchtig overleden te Oetinghen den 12 Maart 1916, voorzien van de HH. Sakramenten der stervenden.

Ik heb al mijne hoop en steun gesteld op de verdiensten van het Hert van onzen Heer Jezus-Christus, die zich voor mij borg heeft gesteld, en mij doet hopen, dat Hij voor mij zal betalen en reukenschap geven.
B MARG. MAR.

Alles is ijdelheid, uitgenomen God te beminnen en te dienen... Het leven is hem niet ontnomen; hij heeft het slechts verwisseld met een beter, en wellhaast zullen wij vereenigd zijn met dengene dien wij beminnen.
Th. A KEMPIS; S. BAS.

Bemide Kinderen, Kleinkinderen en Bloedverwanten, ik verlaat U op aarde met de hoop U eens weder te zien bij den heer. Behoudt mijne gedachtenis en vergeet mij niet in uwe gebeden.
Zoet Hert van Jezus, wees mijne liefde!
(300 dag. afl.)
Zoet Hert van Maria, wees mijn heil!
(300 dag. afl.)

De plechtige lijkdienst, opgevolgd van de begrafenis, zal geschieden Donderdag 16 Meert om 11 ure De Lauden, waaronder 2 gelezene missen, om 10 1/2 ure.

Grafkelder van de families De Leener en Van Den Heuvel te Oetingen tegen de kerkmuur aan de oostkant.

parochie Oetingen. Ze behoorden tot de leidende gelovige notabelen van de parochie.

Te vermelden is dat dokter Jozef Van Den Heuvel zich toen verplaatste met een zelf ineen geknutselde fiets met een groot en klein wiel, een vreemd tuig dat de mensen ook een ijzeren peerd (paard) noemden. Enige roestkleur maakt dat de bewoners kwamen kijken naar den dokter met zijn *vosse peerd*. De correcte naam is een *vélociped* (zie google). De familie van dokter Theodore Van Lathem was ook heel goed bevriend met de familie Ernest Provoost (°1875), die in 1904 huwde met Alphonsina Emilia Maria De Ruyscher. Deze familie is in Oetingen gekend door een moord in 1922 op Ernest Provoost.

In het herenhuis van Theodoor Van Lathem en Irma Van Den Heuvel woonde later de heer Paul Galmart, gehuwd met Madeleine Van Lathem, dochter van dokter Theodoor Jozef Van Lathem. Daarna namen ook dokter

Ter

nagedachtenis van
J. B. DELEENDER

Geboren te Herfelingen 5 juli
1816 overleden te Oetinghen 9

januari 1864, zijne echtgenote
JOANNA CATHARINA THIENPONT
geboren te Oetinghen 24 meert 1817
aldaar overleden 5 mei 1905.

THEOPHIEL VAN DEN HEUVEL
geboren te Vollezeele 29 juli 1842
overleden te te Oetinghen 12 maart 1916

Zijne echtgenote
CLEMENTIA DELEENER

Geboren te Oetinghe 6 juli 1845
Aldaar overleden 6 october 1880

Hunne kinderen

MARIA CATHARINA VAN DEN HEUVEL
Geboren te Oetinghe 30 januari 1865

Aldaar overleden 29 decem 1921

ROSALIA STEPHANIA VAN DEN HEUVEL
Geboren te Oetinghe 14 september 1867

Aldaar overleden 22 februari 1868

MARIA IRMA

PHILIPPINA VAN DEN HEUVEL

Geboren te Oetinghe 11 april 1876

HUNNE ZIELEN RUSTEN IN

VREDE

R I P

Van Ongeval en Guido De Punt tandtechnicus er hun intrek. Uit het huwelijk van dokter Theodoor Van Lathem en Irma Van Den Heuvel werden 4 kinderen geboren: Gabriella, Magdalena (Madeleine), Cyrillus en Jan Baptist. Madeleine Van Lathem, geboren op 18 november 1901 huwde op 13 oktober 1930 met Paul Galmart, geboren te Bogaarden op 14 maart 1903. De heer Galmart was doctor jurist en griffier aan het hof van beroep te Brussel. Hij werd gelauwerd tot ridder in de Leopoldsorde en de kroonorde. Ook ontving hij de herinneringsmedaille van WOII. Hun dochter, echtgenote Foulon, erfde onder andere de grond waarop de Viergatenkapel staat. Een broer van Madeleine Van Lathem, Jan Baptist Theodore Van Lathem, erfde later het 't hof Van Den Heuvel in de Schavolliestraat. Hij huwde te Wevelgem op 5 november 1930 met ene Godelieve Vanhooonacker. Jan Baptist Van Lathem is tot vandaag gekend als Zjang van den dokter. Maria Philippina overleed te Oetingen op 11 maart 1942 en dokter Jozef Van Den Heuvel overleed te Oetingen op 3 februari 1929.

Dokter Van Lathem en zijn vriend de heer Provoost.

Helaas! Moest de bittere dood ons alzoo van malkander scheiden!... Gij hebt, o Heer, den mensch palen gesteld, die hij niet kan overschrijden... God gaf, God nam, zijn heilige naam zij gebenedijd!

†

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER ERNEST PROVOOST

ECHTGENOOT VAN
EMILIA DE RUYSSCHER
geboren te Moerkerke den 1 October 1875 en schiekelijk overleden te Oetinghen den 28 December 1922.

De plechtige uitvaart, opgevolgd van de begrafenis, zal geschieden Dinsdag 2 Januari 1923 te 11 ure in de parochiale kerk van Oetinghen.

Hij was een man, waarlijk goed en welwillend... Hij is voorbijgegaan goed doende... Zijne goede inborst verwierf hem talrijke vrienden, en de edele gevoelens van zijn hert, gepaard met eene bevallige gemeenzaamheid, deden hem de algemeene achting genieten. Gans het volk betreurde zijne dood en zijne gedachtenis is in zegening.

II MACH. ACT. ECCI. 6; I REG. 28; ECCLI. 45.

Bemide Echtgenote, beween mijne dood, doch wees niet ontrooftbaar in uwe droefheid, gelijk die gene hoop hebben; wij zullen malkander wederzien, en dan zal onze blijdschap volkomen en eeuwig zijn.

Gedelfde Kinderen, ik beveel u aan God, cert uwe moeder met groote liefde in woorden en in werken opdat zij u zegene, en dat haar zegen tot het einde over u blijve; leef onberispelijk, want een heilig leven is de weg tot eene heilige dood. Nu vpraak ik nog eene zaak; dat gij mij wel indachtig zijt in uwe gebeden tot God.

Zoet Hert van Maria wees mijn heil! (300 d. aff.)

R. I. P.

Drukk. J. Devos, Vollezele.

Gedachtenisprent van Ernest Provoost, vriend van dokter Van Lathem.

Opschrift op de grafsteen van de grafkelder van dokter Theodore Van Lathem. Het grafsymbool *ih̄s* betekent *Jesus hominum salvator* of *Jesus redder van de mensen*. Het grafsymbool *rip* betekent *requiescat in pace* of *rust in vrede*.

ih̄s
Ter nagedachtenis
Van mijnheer
Theodore Van Lathem
Doctor in geneeskunde
Geboren te Goyck
13 februari 1874
Overleden alhier
3 februari 1929
echtgenoot van Maria
Irma Van Den Heuvel
r i p

Het is geschied gelijk het den Heer behaagd heeft. Job. 1, 21.

†

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER MIEVROU MARIA IRMA PHILIPPINA VAN DEN HEUVEL

WEDUWE VAN MIJNHEER
DOKTER THEODOOR JOZEF VAN LATHEM
Lid van den Bond van 't H. Hart en andere godsdienstige Genootschappen,
geboren te Oetinghen den 11 April 1876, aldaar sacht in den Heer ontslapen den 11 Maart 1942, versterkt met de HH. Sacramenten der sterfenden en den Pauselijken Zegen.

De zielen die 't Hart van Jezus vereeren, vinden eene veilige schuilplaats in dat Hart tijdens hun leven, maar vooral in het doodsuur. H. Marg.

Zij was eene bewonderenswaardige moeder, kloekmoedig verdroeg zij alle lijden, daar zij in God hare hoop stelde. 2 Mach. 7, 20.

Daar de dood niet het einde van ons bestaan, maar alleen het einde van dit leven is, waardoor dit leven in een beter wordt veranderd, moet de dood zelfs onze tranen doen ophouden. H. Ambros.

Duurbare Kinderen, hebt dank voor uwe goede zorgen. Ik zou nog gaarne in uw midden gebleven zijn, gij waart mijne vreugde en mijne kroon; in den hemel blijf ik u beminnen. De God van vrede wees met u. Ik zeg u en uwe lieve kinderen: ik zat bidden opdat wij elkaar eens ten Hemel mogen vervoegen. Bidt gij allen opdat dit eeuwig geluk ons niet zou ontgaan.

Duurbare Neef, wees mij indachtig aan 't Altaar des Heeren.

Zoet Hart van Maria, wees mijn heil. 300 d. aff.

Nr 3385. Druk. T. Van Hassel, Oetinghen.

Gedachtenisprent van Irma Van Den Heuvel.

God gaf, God nam, Het is geschied, gelijk het den Heer behaagd heeft. De naam des Heeren zij geprezen. Job. 1, 21.

†

BID VOOR DE ZIELERUST van Mijneheer JOZEF-THEODOOR VAN LATHEM

Doctor in geneeskunde
Echtgenoot van Mievrouw
IRMA VAN DEN HEUVEL
geboren te Goyck den 13 Februari 1874, in den Heer ontslapen te Oetinghen den 3 Februari 1929, voorzien van de Troostmidelen onzer Moeder de H. Kerk.

Werpen wij alle kommer en in den schoot van God, want Hij draagt zorg voor ons. I Petr. 5, 7.

Zalig de mensch, die in zijn hert den alzienden God indachtig blijft in Gods heerlijkheid tot hij rust vindt. Eccl. 14, 22 en 27.

O Maria, als mijne ziel deze wereld verlaat, kom haar te gemoet en neem haar op in uwe armen; wees voor haar de liddert en de weg ten Hemel; verweer haar de vergiffenis bij God en de eeuwige rust. H. Bonav. Pauli B. V. p. 113.

GI, mijne dierbaren, die mijne vreugde zijt en mijne kroon, staat vast in den Heer. Wees niet angstig bezorgd, maar bidt God in alle aangelegenheden. Phil.

Duurbare Echtgenote, Kinderen en Bloedverwanten tot wegzien bij den Heer. Helpt me door uwe gebeden. H. Heer van Jezus, ik betrouw op u. (300 dag. aff.)

Zoet Hert van Maria, wees mijn heil. 300 dag. aff.

R. I. P.

De plechtige uitvaart heeft plaats in de parochiekerk te Oetinghen, Donderdag 7 Februari 1929 om 11 ure.

Drukk. TH. Van Hassel, Oetinghen.

Gedachtenisprent en foto van Jozef Theodoor van Lathem.

*Datum 1862 op de
voorgevel van de
schuur van 't hof
Van Den Heuvel.*

*'t Hof Van Den
Heuvel in de
Schavolliestraat.*

*'t Hof Van Lathem
in de Heerbaan
waar dokter Theo-
door Jozef Van
Lathem geboren
werd.*

Hierboven een foto van de dokterswoning in de Kerkstraat.

Jan Baptist Van Lathem (gekend als Zjang van Loetem) en Godelieve Vanhoonacker.

De familie Van Den Heuvel was grootgrondbezitter en de opdrachtgever om de kapel in 1886 te bouwen op hun landgoed in de Viergatenstraat. De kapel werd toegewijd aan de Heilige Guido en de Heilige Maagd Maria. Om de dierenkudde tegen onheil te beschermen werd beroep gedaan op een heilige. De gewijde met de beste papieren was hier de Heilige Guido.

Guido van Anderlecht werd geboren te Brussel rond 950. Hij was boer en koster van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Laken, trok op pelgrimstocht naar Rome

en werd later ziekenverzorger in Brussel. Waarschijnlijk stierf hij aan de pest (ca. 1012). Guido wordt afgebeeld in bruine pelgrimskledij met hoed, waarop eventueel een sint-jakobsschelp, met pelgrimsstaf, kalebas en reistas. Links of rechts bevindt zich een paard, koe of schaap, dikwijls aan elke zijde een dier. Soms staat hij boven op een liggende koe of een liggend paard. Volgens de legende viel het paard dat Guido's graf vernielde, dood.

Ook een ploeg komt voor omdat engelen net zoals bij de H. Isidorus van Madrid, de ossen leidden terwijl hij in gebed was. Guido wordt eveneens voorgesteld in burgerkledij, als boer met hooivork of als bisschop, al klopt dat laatste historisch niet. Guido van Anderlecht is de patroonheilige van veehandelaars (veemarkt in Anderlecht), boeren, koetsiers, koster, pelgrims, taxi-chauffeurs (sinds de koetsen werden vervangen door auto's) en zijn bijstand werd gevraagd tegen kinderziekten, aambeien, dysenterie, paardenziekten en veepest. Zijn feestdag valt op 12 september.

Een origineel beeld van de heilige siert het altaar van de kapel. De familie Van Den Heuvel gaf opdracht tot het maken van een veelkleurig polychroom beeld van de Heilige Guido. Het werd een uniek stuk gemaakt door kunstzinnige geestelijken te Edingen.

De Viergatenkapel of Kapelleken Hinnegat

Vroegere benamingen: *Kapelleke ter waaën*, betekent ofwel *kapelleke ter weiden* of *Kapelleke ter Weeën* en kapelleken *Hinnegat*. De arduinen gedenksteen vermeldt:

**GEBOUWD TER EERE
VAN DEN H. GUIDO EN
DE H. MAAGD MARIA
1886**

Oorspronkelijk polychroom beeld van de heilige Guido dat op het altaar stond in de Viergatenkapel.

De Heilige Guido met aan zijn voeten een paardenkop en een ossenkop.

Detail van het beeld: de kalebas, de gedroogde schil van de vrucht, die dient als kruik of drinkbeker.

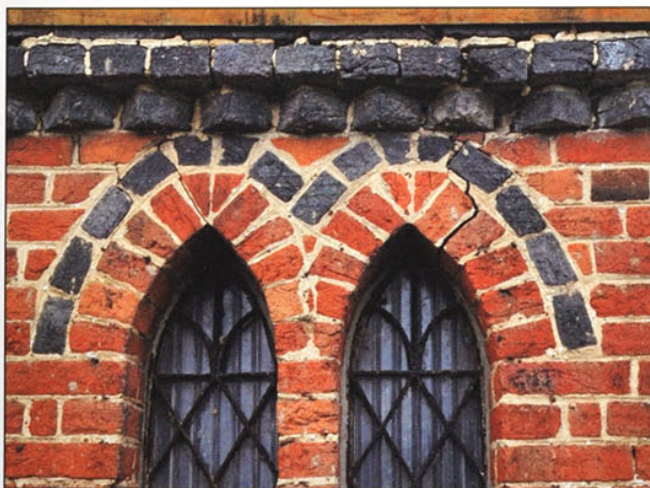
Oorspronkelijk beeld van de Heilige Guido te Anderlecht.

Voorgevel van de kapel.

Detail van de arduinen steen in de kapelnok.

Detail van de kunstig gemetste vensters in de zijgevel.

Bouwheren van de Viergatenkapel

De familie Van Laethem (geen familie van de familie Van Lathem) was er één van metsers. Grootvader Ludovicus (Louis) Van Laethem werd geboren te Oetingen op 31 juli 1841 en huwde op 16 april 1871 met Paulina Juwet van Kester. Hij overleed op 12 mei 1916. Samen met zijn zonen **Augustinus** geboren op 11 februari 1872, **Victor** (Tor) geboren op 12 mei 1876, **Felix** geboren op 17 september 1879 en **Hendrik** (Riekens) Van Laethem geboren op 29 augustus 1883 vormde hij in feite een bouwonderneming. Zij kregen het predicaat van meester-metsers. Hun geboortehuis staat in de huidige Kasteelstraat nummer 49, vroeger Bontestraat nummer 9. Daar woonde landbouwer Horace Van Bever (overleden) die gehuwd was met Bertha Van Laethem. Zij is de dochter van Victor Van Laethem die op 13 mei 1899 gehuwd was met Maria Emma Paternoster van Oetingen. Hun ouderlijk huis, het klooster van Oetingen en het huis van de familie Vannooten (van Phippen) zou door deze gebroeders Van Laethem gebouwd zijn. De vier kinderen gingen vanaf hun veertiende met vader Louis mee in de metsersstiel. Nog een andere kapel werd door deze gebroeders gebouwd met dezelfde stijl en indeling, namelijk de kapel rechtover de woonst van Johnny Van Bever. Deze kapel werd in 1914 gebouwd tegen de "kaa-ziekte" (koude?), waarschijnlijk bedoelde men de pest. Deze kapel werd toegewijd aan de Heilige Alena en de Heilige Drievuldigheid omdat de jaarlijkse paardenprocessie van Kester hier voorbij kwam. De opdrachtgever was de familie Petrus Steenhout (*Pie van Dokes*) in de Bontestraat waarvan de nakomelingen tot op vandaag de kapel onderhouden.

Gedachtenisprent van metser Victor Van Laethem.

De kapel op het kruispunt van de Viergatenstraat met de Heykenweg.

Het gebouw

De kapel staat op het kruispunt van de Viergatenstraat, de Ketelbaan en de losweg naar de oude melkerij in de Frankrijkstraat. Het gebied is agrarisch waardevol en de wijde omgeving is eigenlijk een stiltegebied dat aansluit via Zavelberg bij het domein de Steenhault de Waerbeek en over de Ninoofse steenweg bij het stiltegebied van Galmaarden en Denderwindeke. De bouwstijl is uniek voor die tijd.

Het concept van de kapel is klassiek: een dubbele voordeur onderaan uit hout, een bovendeel met ijzeren staven waarboven een vast houten deel in gotische vorm met daarboven een zwarte siersteen. De bakstenen zijn rood egaal en van een speciaal klein formaat (17,5 x 8,5 x 5 cm). De zwarte

Scheidingsdeur tussen voorportaal en altaar.

stenen zijn vakkundig en kunstig aangebracht. Ik vermoed dat de stenen van professionele fabricage zijn. De schuine zijkanen van de voorkant zijn versierd met omgekeerde uitstekende kantelen in zwarte baksteen. Op de nok vooraan staat een gesmeed kruis. Binnenin een voorportaal zijn links en rechts twee arduinen zitbanken. De altaarruimte staat een trede hoger en is gescheiden van het voorportaal door een dubbele gesloten deur onderaan uit hout en bovenaan een metalen staafwerk. Met het geld, dat via een gleuf in de ijzeren houder viel, werden kaarsen gekocht of mis-sen gedaan.

De altaarruimte was met witte tegeltjes bezet. Op het altaar stond een houten beeldsculptuur van de heilige Guido aan wie de kapel toegewijd was en het beeld van de heilige maagd Maria.

De volkse naam *Kapelleke Hinnengat* werd gegeven omdat mensen er kwamen bidden tegen de onwetende kip-

Een detail van dezelfde scheidingsdeur.

Zicht op de kapel bij het inrijden van de Viergatenstraat vanuit het Oosten.

pen die windeieren legden. Een windei is een ei zonder eischaal en een hinne (een hen) is dialect voor een kip. De kapel was een ook toevluchtsoord voor bevallingen, kalvingen, dreigende epidemieën, gezondheidsperikelen, het bekomen van gunsten, het verwerken en voorkomen van tegenslagen. De kapel werd zowaar een klein bedevaartsoord. Gelovigen uit Denderwindeke maakten de tocht met de tram tot aan café 't Snepken en trokken dan te voet naar de kapel. Zo ook de mensen van de wijk Goteringen en omgeving.

Na de nodige en voldoende Onze Vaders, Weesgegroeten, een duit in de ijzeren gleuf en een kleine ommevang rond de kapel eindigde de vrome tocht in café Wanneken om alles door te spoelen. Een buurvrouw had de sleutel en zette één keer per week (vrijdag) de tweede kapeldeur open zodat een kaarsje kon ontstoken worden op het altaar.

De kapelconciërges waren Clementine Favijs echtgenote van Isidoor Reniers (1901), Marie Dannau (1905) gehuwd met Louis Dedoncker (1901) en later Ferdinand Tack (nummer 16) en de familie Poelaert. Bijna elke dag

zaten er biddenden links en rechts op de arduinen zitbank.

Met de afname van het geloof kreeg de kapel jonge bezoekers met andere intenties: diefstal, vernieling zelfs poging tot brandstichting. Herman Anthoons, de toenmalige schepen van Openbare Werken, kon de jeugdzondaars vatten en hen een werkstraf opleggen. Maar de ingetrapte voordeur en de stenen op de zijruitjes richtten onherstelbare schade aan.

De kapel stond in open veld en afgelegen. Het lugubere gerucht deed de ronde dat het een spookplaats was en er 's avonds rare geluiden klonken. Velen durfden er niet meer voorbij eens het donker werd. Spoken waren er actief. Achteraf bleek het spook niemand minder dan *kleudden met zijn keet*. De kapel werd ook een schuilplaats voor wandelaars en boeren in de velden, een rustig plekje voor vrijende koppels en een mooie uitkijkpost op de wijde omgeving (hoogtepunt ongeveer 50 meter). Uiteindelijk werd rond 1998 de buitendeur dichtgetimmerd teneinde verdere vernieling te voorkomen. In juli 2003 werd de linkerhoek van de kapel afgereden door een tractor maar niemand meldde zich.

Op het altaar het beeld van het Heilig Hart en erboven de beeltenis van onze Lieve Vrouw.

Een vreemd toeval

Enkele jaren geleden maakte Jozefa Reygaert me er attent op dat we familie waren, zij het dan van heel ver. De vader van dokter Theodorus Josephus Van Lathem, was Joannes Baptist Van Lathem geboren te Goyck op 30 december 1827, waar hij overleed op 19 februari 1916. Hij woonde eveneens in de Heerbaan in wat vandaag bekend staat als 't hof van Zjeppes. Deze Jan Baptist Van Lathem huwde op 13 februari 1873 met ene Anna-Maria Van Opdenbosch, geboren in 1843. Merkwaardig want mijn moeder Augusta is ook een Van Opdenbosch en afkomstig van Meerbeke-Prindaal. Mevrouw Jozefa Reygert toonde me een gedachtenisprent van de overleden Jan Baptist Van Lathem, echtgenoot van mevrouw Anna-Maria Van Opdenbosch. Zij wist ook te vertellen dat boer Jan Baptist Van Lathem ooit een levering deed ergens in een brouwerij te Meerbeke. Dat blijkt het oud kasteel te zijn, dat later het gemeentehuis werd van Meerbeke. De levering gebeur-

de bij ene Joannes Franciscus (Van) Opdenbosch, brouwer in het Pannenhof te Meerbeke. Tijdens het wachten moest Jan Baptist Van Lathem even waken op de kleine Anna-Maria Van Opdenbosch. Hij kreeg als commentaar: *zet ze op uwen schoot, het kan ooit nog uwe vrouw worden*, en zo geschiedde. In 1873 huwde de toen 46-jarige Jan-Baptist Van Lathem met zijn 21 jaar jongere bruid Anna-Maria Van Opdenbosch. Mijn moeder Augusta Van Opdenbosch erfde een dagboek van haar tante Jeannette Van Opdenbosch, die het kreeg van haar vader Jan Baptist Van Opdenbosch, gekend als Boer Jan, geboren te Meerbeke op 28 juli 1828. In dat dagboek staat:

*Joannes Van Laethem 1855, de vragt van 50 hoppelstaeken 3 francs Voldaan,
1856 De vragt van 50 hoppe staeken 3 francs Voldaan.
1857 De vragt van 50 hoppe staeken voldaan 3 francs en 12 stuivers.*

Alwie den Heer vraest zal gelukkig sterven, en bij zijns intrede in de eeuwigheid gezegend worden. Eccl. I, 15.

† BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER †
MIJNHEER

Jan-Baptist VAN LATHEM,
ECHTGENOOT VAN MEVROUW

Anna-Maria VAN OP DEN BOSCH,
geboren te Goyck, den 30 December 1827 en aldaar zeer godvruchtig overleden den 19 Februari 1916, na de III. Sacramenten te hebben ontvangen.

Hij muntte uit in godvruchtigheid en voorzichtigheid — in liefdadigheid en ijver — in verduideligheid en zachtmoordigheid. Off. H. Ant.

Hij vergat steeds zich zelve om anderen te gedenken, al wel doende bracht hij zijn leven door. II. Ambrosius.

Hij stierf in een gelukkig ouderdom, verzadigd van jaren, rijkdom en eer. I, Paral. XXIX. 28.

Bemide Echtgenoot, lieve Kinderen en Kleinkinderen, ik treed den weg onzer vaderen in. Reeds noodigt de Heer mij uit en wensch ik ten hemel te gaan. — In den hemel zal ik U beminnen gelijk ik U op aarde bemide

H. Ant. H. J. Berchmans.

Dat zijn zegen ten einde toe op U ruste! De zegening des Vaders versterkt het huis der kinderen. Eccl. III, 40.

Jesus, Maria, Jozef, ik geef U mijn hert, mijne ziel, mijn leven. 400 dagen an.

Jesus, Maria, Jozef, staat mij bij in mijnen laatsen doodstrijd. 400 dagen an.

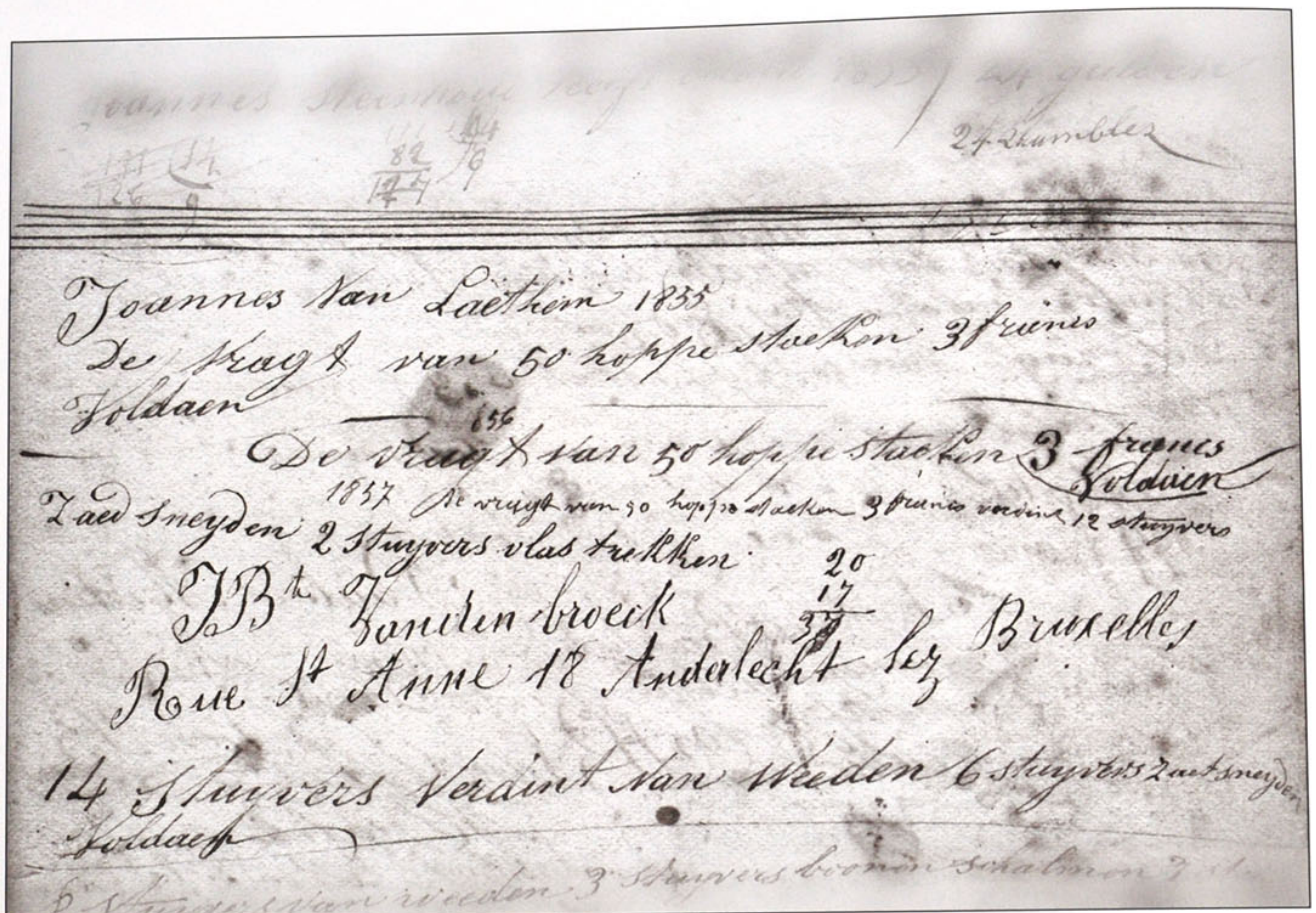
Jesus, Maria, Jozef, moge ik in uw gezelschap in vrede sterven. 400 dagen an.

R. I. P.

De plechtige Lijkdienst, opgevolgd van de Begravenis, heeft plaats gehad in de parochiale kerk van O.-L.-V. Bijstand, te Goyck (Strijland), op Woensdag 23 Februari, te 11 ure. De Laudien waaronder twee gelezene Missen te 10 1/2 ure. De Dertigsten zullen later plaats hebben.

Goyck, druk Th. O

Gedachtenisprent van Jan-Baptist Van Lathem echtgenoot van Anna-Maria Van Opdenbosch.

Manuscript uit het dagboek (1855) waaruit de levering blijkt van hopstokken door Jan-Baptist van Lathem.

Bronnen

- Mevrouw Foulon-Galmart
- Mariette Van Lathem
- Jozefa Reygaert
- Bertha Van Laethem, echtgenote Horace Van Bever
- Augusta Van Opdenbosch (†),
- Ghislain De Tré
- Luc De Visscher
- Databank van de gemeente Gooik
- Het boek 'Sanctus' (Meer dan 500 heiligen herkennen, uitgeverij KOK Davidsfonds)
- Kadasterkaarten van Oetingen door Philippe Vandermaelen (1795 – 1869)

Foto's

- Roger Poelaert
- Mariette Van Lathem

PS: Eén tak van de familie Van Lathem gebruikt de schrijfwijze Van Laethem.

HET BEGIN VAN EEN RESTAURATIE

De Viergatenkapel of kapelleken Hinnegat in Oetingen

—♦♦**♦—
Roger POELAERT

In voorgaand nummer 124 wordt op bladzijde 55 de geschiedenis van de Viergatenkapel beschreven. Er werd toen verwezen naar een feestelijke samenkomst op zaterdag 13 juli 2019 om 13 uur aan de bewuste kapel. Toen tijd en uur gekomen waren wandelde rond 12u30 een roedel Viergatenaren kapellewaarts. De jarenlang verwilderde omgeving werd kundig verfraaid met een originele eiken zitbank en een infopaal. Voor het eerst sinds vele jaren was de kapel nog eens open. Niet toevallig viel deze minifestiviteit samen met de tiende editie van ons Viergatenbuurtfeest. Om dit stukje erfgoed voor de toekomst te bewaren is er nog werk aan de kapel zowel aan binnen- en buitenkant. Met de begripvolle eigenaars werden afspraken gemaakt om de verdere restauratie van de kapel aan te vatten.

Viergatenaren en Kadonkelputters op weg naar de Viergatenkapel. (Alle foto's bezit familie Poelaert)

Mijmeringen

In een periode van escort girls, van de trans homo sapiens, van een Brexit al of niet hard en van streaming is het hoog tijd om terug te grijpen naar een vaste waarde: de Veldkapel.

In het jaar 1886 des Heren, 133 jaar geleden, werd alhier in de Viergatenstraat, deze kapel gebouwd. Het doel was heil en genezing te genereren rond de heuvelachtige landbouwgronden en in de pittoreske boerderijen en boerderijtjes onzer voorvaderen. Veel eigenaars van boerenhoven bouwden met gezonde en vrome verwachting een kapel op een lapje grond van hun landerijen. Er was toen gelukkig nog geen sprake van bouwvergunningen of zonevreemde gebouwen. Voor heil (geluk) konden men van oudsher rekenen op straffe heiligen. Ze werden gehuisvest in miniatuurkerkjes, kapelletjes en muurnissen.

In deze kapel resideert de Heilige Guido begaan met en gespecialiseerd in de gezondheid van mens en plant maar vooral in die van dieren. Hij kan vandaag de

patroonheilige van Gaia zijn. Het beeld van de Heilige Guido kreeg in de kapel assistentie van een beeld van de Heilige Maagd Maria die te Lourdes verscheen op 11 februari 1858. Ondertussen zie ik dat door migratie ook een zwarte madonna in deze kapel onderdak heeft gekregen. De kapel is gekend als *De Viergatenkapel* maar oorspronkelijk als *Kapelleken Hinnegat*. Een hinne is een kip en een gat dat moet niet uitgelegd worden aan een Viergatenaar. Hier kwam men devoot en hoopvol bidden als kippen tegen alle gewoonte in, windeieren leggen. Voor wie het verschijnsel niet kent: een windei is een ei zonder schaal en alleen een soepel vlies houdt het boeltje samen. Het voelt aan als een klein siliconenimplantaat.

Maar kippen zitten tegenwoordig met duizenden in batterijen en o wee wie een windei durft te leggen. In de Viergatenstraat zijn houders van kippen alsook kippen zelf op één hand te tellen. Er wordt dan ook in die context geen beroep meer gedaan op de heilige man. We kunnen het begrip ruimer interpreteren aangezien er tegenwoordig evenveel en zelfs meer honden en katten

dan kippen zijn, ook in de Viergatenstraat. Geen nood, de Heilige Guido is bevoegd voor beide. Kadonkelput is ook gekend als Honneput (hondenput). Dode honden werden er destijds begraven en verdwenen zacht in de kwelgrond. Kwelm is een drassige ondergrond waaruit water naar boven komt. Dit geheel terzijde en zonder enig praktisch nut vandaag.

Zaterdag 13 juli 2019: Inhuuldiging van de omgeving van Kapelleken Hinnegat

In de Schavolliestraat staat het hof van Paul Messian. Oorspronkelijk was dit het hof van *Van Den Heuvel*. Een afstammeling van die tak en eigenares van de gronden waarop de kapel staat, mevrouw Marie- Paule Foulon-Galmart en haar zoon de heer Marc Foulon, waren aanwezig op dit profane gebeuren van 13 juli, wat een hele eer was. Zonder hun medewerking en toelating zou dit mooie stukje erfgoed misschien verdwijnen. Wij kennen de boerderij in de Schavolliestraat ook als 't hof van Jean Van Lathem of *Zjang van den dokter*. (nvdr dokter Theodorus Josephus van Lathem). Zijn dochter Mariette Van Lathem was die zaterdag ook aanwezig op dit plekje van haar jeugd.

Het was een verre droom van *Roger van Stoar van Soeken Ruusens*, in de wereld Roger Poelaert, om de kapel zijner jeugd en tevens de kapel van de dieren maar vooral van de kippen een tweede leven te geven. Zoon Steven zocht en vond Pajottenland plus (+). Deze organisatie geeft de nodige impulsen om pittoreske plekjes in het Pajottenland te honoreren met een originele mas-

Bij het infobord: Roger Poelaert, mevrouw Marie-Paule Foulon - Galmart, mevrouw Mariette Van Lathem en de heer Marc Foulon.

sieve zitbank en een infopaal. De uitvoering van de werken was voor rekening van de gemeente en dus ook een beetje voor onze rekening. De kleine ommegang rond de kapel en de ruimte van de zitbank werden geplaveid in harmonie met de straatstenen.

Het resultaat mag er wezen en dus ere aan wie ere toekomt. We danken de initiatiefnemers, burgemeester Michel Doomst en schepenen Simon De Boeck voor hun steun aan dit project. Wij zullen hun inzet valideren met een volle aflaat hier te verdienen. De burgervader sprak zoals altijd lovende en inspirerende woorden aan de Viergatenaren en beklemtoonde de zin van de buurtfeesten waarna hij het infobord ontblootte. Het bevat een QR-code waarmee de geschiedenis van de kapel gedownload kan worden.

De aanwezigen brachten een drink uit op den Heiligen Guido, de Heilige Maagd Maria, op de Viergatenplusbank en op een geslaagde verfraaiing van de omgeving. Met het apero, de babbels en de bubbels kon het tiende Viergatenbuurtfeest nu echt beginnen.

Toespraak van Roger Poelaert, een Viergaten-aboriginal

Beste vrienden Viergatenaren, Kadonkelputters en iedereen die dit leest:

- *In stilte verpozen in de groene natuur en genieten van een prachtig stukje heuvellend Pajottenland? Neem dan plaats op deze Viergatenplusbank, 50 meter boven de zeespiegel en gelegen tussen Den Berg 90 meter en Kesterheide 111 meter boven zee-niveau.*
- *Weet dat deze plek een ontmoeting was van de mens en zijn zoekende soms angstige ik. Indien uw geestelijke toestand hunkert naar heling, kom en filosofer even op de Viergatenplusbank. Weet ook dat deze plek een treffen was van vreemde vogels, letterlijk en figuurlijk.*
- *Weet dat dit oord een lustig vertoeven was van prille geliefden maar ook van gevorderden op zoek naar elkaar. Wie deze edele gevoelens koestert, kom en vertrouw ze toe aan elkaar en aan de Viergatenplusbank.*
- *Weet dat deze gezegende plek een oord was voor aflaten en novenen, ook al hebben de meesten vandaag daar geen kaas van gegeten. Hou de traditie in ere, vertoef even in de kapel, doe een kaarsje branden, steek een euro in de metalen gleuf en stap daarna in gedachten verzonken een aantal rondjes rond*

de kapel, weesgegroetjes prevelend. Blijf volharden en kom regelmatig de weldaden voelen op de Viergatenplusbank.

- Liederen van heinde en verre, trek niet naar bijna buitenaardse bedevaartsoorden. Wat op een ander gaan zoeken wat ge thuis hebt.
- Viergatenaren, wees voortaan attent voor kapelhackers, vreemde bankzitters en vooral zwerfvuilvandalen. Neem ze in het vizier en verspreid hun delict via de sociale media.
- Weet tenslotte dat vroeger rond middernacht hier spoken actief waren en Kleudde met zijn keet ook hier zijn uitvalsbasis had. Dus te mijden rond middernacht tenzij je op avontuur belust bent. De folklore leert dat deze kwelgeest als dreigingsmiddel gebruikt werd voor stoute kinderen. Rondlopen als ne kleudden is een scheldwoord voor onverzorgd gekleed zijn.
- Op de infoplaat staat een QR-code. Scan ze in via je app, neem plaats op de Viergatenplusbank en geniet van de foto's en bijhorende teksten.

De eiken zitbank en infozuil.

Zittend: van links naar rechts: Simon De Boeck, Magdalena & Wim & Kalinka Dannau, Hilda Van Holder, Viviane Verckens, Nynke Demetser, Ines & Lana Pint, Tiebe Demetser, Tristan Naudet, Marleen Vandenbohede, Laurent Versteyleen, Sam De Bolle, burgemeester Michel Doomst en Daisy Wyns.
 Staand van links naar rechts: Christina Demetser, Tom De Bolle, Danny Coosemans, Stijn Pint, Luc Bories, Yann Naudet, Luc Demetser, Marleen Rubbens, Christiaan Verckens, Godelieve Thienpont De Coster, Jacqueline Dedobbeleer, Marleen Van Tricht, Raymonde Van Mulders, Annie Desmet, Marie-Paule Foulon-Galmart, Marc Foulon, Mariette Van Lathem, Steven Poelaert, Katrien Lannoo, David Demetser, Ann Dierickx, Josephine Leuckx, Helga Walschot, Francis Pleck, Danny Verckens, Tony Faucq (verstoep), Roger Poelaert en Roger Bellemans.

Info

- Mevrouw Marie-Paule Foulon-Galmart
 - De Heer Marc Foulon

- Mevrouw Mariette Van Lathem
 - Heemkundige Kring van Gooik, Gooik nr. 124 p. 54.